Id rem ornatiorem facit cum nullius rei niſi dignitatis cauſa ſumatur. Apertiorem tū id quod ſit obſcurius magis dilucidum reddit. ꝓbabiliorē cum magis veriſimilem facit. an̄ oculos ponit cū exp̄mit oia dilucide Effictio ē cū effūgit Viceſim⁹ tercius color cū exp̄mit v̄bis corporis cuiuſpiā for̄ quo ad ſatis ſit ad itelligēdū. hoc mō. hūc iudices dico rubrū breuē icuruum ſubcanū cui ſane magn̄ ē i mēto cycatx. ſi q̄ mō p̄t vob i meō ā redie hz h̄ exōco tū vtilitatē ſi quē demrāre vel tū venuſtatē ſi breuit et dilucide fcā ē Vi ce. qr. co. Breuitas ē r̄i ipē tmmō v̄b necījs expeditio hoc mō M. oſul quōd tbu⁹ trin̄ p⁹ eāt ātatis tū pficiſcit in aziā p⁹ ea hoſtis et exul ē decūs poſtea oſul ⁊ ipator habz pau cis cōphenſa breuitas multaꝝ rerū expedicio nem quare adhibenda ſepe eſt cum tēpus nō ſinet commorari.

Uātū ad ſecūdū hui⁹ ōpis p̄ncipale De epl'arū ptibus moderno more vſu remi ētib⁹ dicēdū eē videt. Et p̄mū de pſonarum determinacionib⁹ Quō pōtificū maximo ſcri bem⁹ Pōtificē maximū prēm patrie, prēz cle

mentiſſimum patrem beatiſſimum ſāſimūq̧
dicem⁹.

Archiepō Cardinali Patarche Reuerē-
diſſimo miſeicoꝛdiſſimo gl'oſiſſimo prī Eo-
dem pacto ſcribemus Legato.

Epō l' Abbati maiori. ſcribiť Reuerēdo in
xp̄o patri Simplici vero clerico. dilecto.
prudenť. ſapienti. diſcreto Sed melius. ho
neſto ſacerdoti dn̄o. N. Capel. eccē. S. M.
virginū Erfoꝛdn̄ſi Abbas monachis ſic
ſcribit. dilecto in criſto filio. N. Capl'm
Epō vel ecōtra Venerabili in criſto patri
heremite ꝛ cōuerſi dilecto fratri adinuicem
ſcribūt ut dilecto in xp̄o fratri et amico pre-
cipuo Iacobo aiden Carmelite fratri ſinceri-
ter diligendo.

Ad impatores ſcribem⁹ Illuſtriſſim⁹ inuic-
tiſſim⁹ Auguſt⁹ Sacratiſſim⁹ Sereniſſimus
ſēp auguſt⁹ Eodē pacto ad ceteros rēges ſcri
bemu Ad marchionē ſiue palātinū Marg-
uiū ducē. lātḡuiū illuſtris l' illuſtriſſi⁹ ſi ſup
eminēs fuerit ſcribemus Comiti vero maio
ri magnificus Egregius ſcribemus Ad co
mitē minorē baronē ſcribe⁹ Splēdidiſſ͞o.
generoſo magnifico Si vero in armis

claruit ſtrennuiſſimo dicemus. Ad medio
cres ſcribem9 Sollicitus iduſtrioſus ſollers
ſic Sollerti domino Iohāni de kindſperck ō
nibus bonis in rebus viro ſollerti ac ſollicito
Ciues vero ceteroſq3 nobiles ſimplices
ac prefectos. ſpectabiles. validos. grauiſ-
ſimos vocemus. Sed milites ſtrennuos di-
camus. Ceteros vero quoſlibet ſeculares
attentos. diligentes. obſequentes. fideles
dicemus. Ad theologos. Rerum di
uinarum interpretes. homines diuiniſſiōs
ac omnium diuinarum humanarumq3 re
rum interpretes ſpectatiſſimos dicemus.
Canoniſtis pontificij iuris vel diuinarū
litterarum interpreti dignisſimo ſcribemus
Legiſtas vero iuris conſultiuos. integer-
rimos. iuſtiſſimos appellabimus. Huma-
narū rerū interpreti itegrimo. iohāni nrōrū
temporum iure conſultiſſimo. Medicos
accuratiſſimos. expertiſſimos. diligentiſſi-
mos. ꝓꝑtiſſios vocem9 Phōs modeſtiſſiōs
viroꝝ. optīos. ſapiētiſſiōs ɔgnomiam9 Ma
thēaticos ſapiētes pſpicaces voca9. dialeticos
ſbtiles. acutos. ſꝑ pſpicuos Gramaticos lrāri
e artis erudiſſiōs doctiſſimos benemoātos

dicem⁹ Oratoēs facūdos disertos limatos expolitos latino eloquio ōētissimos graues et ī dicēdo eloquētissimos Magister discipulo Optime indolis adoleſcētulo. N. discipulo suo dilecto. vel sic In pmis studioso et bene morato iuueni. N. obseruātissīō caro discipulo suo Studēs ad studētē sic scribit Latinaꝝ lrāꝝ studiosissimis adoleſcētulis siue adoleſcētib⁹. a. z. b. cōdiscipul' suis. vel sic Lrārū vigilātissimis adoleſcētul' cōdiscipulis suis salutē dicit plurimam Ad necessarios. Parētib⁹ ⁊ patruus venerābilib⁹ Auis et auūculis. honorādis ⁊ metuēdis viris. pater autē et patruus filio vel nepoti. dilcō filio l' nepoti scribūt Vir vxori Castissime mulieri. N. carissiē. ac lepidissiē ↄiugi sue. vxor viro Amātissīō l' suauissīō carissīō ue scribere debet Et illd notādū ꝙ mulierib⁹ secularib⁹ scribēde sūt determiacōes viroꝝ suoꝝ. genere gramaticali dūtaxat variato. ut. Generose comitisse vn̄ vnē ꝙ dux thurigie reginā aliꝗ dux erit scdm rigorē artis debꝫ ei scribi duxisse ⁊ n̄ regine Abbatisse Venerabili scribemus Mgrē vero priorisse siue officiali venerabili. Ceteris aūt moralib⁹ illa determiacō ꝑuiosa

attribuit Salutacionū · Alia lōga · Alia breuis Alia subīntellecta · longa ē supſcrip cionis vel ſubſcriptionis et ſupraſcriptionis vna cū affectu cū appoſiti ſubīntellectione aggrēgacio Apposita ſubītellecta ſunt Mā dat mittit vel dicit · Et obmittūtur frequē ter ornatus cauſa Salutacio breuis ē ſalu tis vel alicuius loco ſalutis adoptacio Salu/ tacio vero ſbītellecta ē ēxpreſſio ſolius de ter minacōis cū aliquo predicato cōmul ī vtō · ut Reuerēdiſſime pater Supſcriptio · eſt ma nifeſtatio pſone mittētis vł pſonarū mittēciū ſuperioris ḡdus Et debet hrē nomē mittētis et dei gracia particulā Et hoc ſi ſcribūt Pre/ lati ⁊ nobiles ſupmorū ḡduū Sȝ diuina ḡ/ tia ſcribūt cardinales loco dei ḡcia Etiā dȝ hrē meritū gnālit̄ Et loci ł locorū ſpecifica/ cionē · Sȝ papa p9 nomē ſcribit · Seru9 ſer uoꝝ dei tm̄ Impator ł rex romanoꝝ addit illā pticulā ſemp auguſt9 p9 meritū · ut Si/ giſmund9 dei grā romanoꝝ rex ſp aug9 No tādū qꝫ papa ſupſcribit ſe ī ſpcū oīȝ et ipator ſupſcribit ſe ī ſpcū oīȝ pt̄ papā · Prima r̄gu la generalis · plati ⁊ nobiles ſuperſcribunt ſe ſuis īferiorib9 · Secūda regula · Oīs dn̄s

filiis ſubiectis Tercia. re prela. et nobi. me-
graduum pſois īfiōꝝ graduū. Q̄rta re. Ois
ſupſcripcō dꝫ fieri ī dtō. vn̄ ſcribens ſit rēcus
cui dat ſal⁹ q̄ꝫ cauſa. ſbſcripcō ē reſeācō pſo
ne mittēcis ꝉ pſonaꝝ mittēciū īferioris gra
dus. ſubſcripcio debꝫ habere nomē ꝓpriū
mittentis meitū loci vel locorū ſpecificacionē
Notādum ꝙ prelati et nobiles ſupremorū
graduū ſubcribentes ſe omittūt iſtā clauſu
lā. dei grā que ponit̄ ſup̄ in ſupſcricōe Excipiū
tur reges et epi ſubſcribentes ſe reſpcū pnci-
pū n̄ ſubiectoꝝ. patꝫ de rege anglie ſcriben
te regi frācie. et de. Magdeburgēn̄. Archi
epō ſcribente epō Maguntino Vn̄ n̄o p̄ma
r̄gula Ois equalis reſpcū equalis ſbſcribit
Scđa regula omnis inferior ſbſcribit ſe reſ
pectu ſui ſupioris Tercia regula omis ſub
ſcripcio ponēda eſt in ntō Supraſcriptio eſt
manifeſtacio eius vel eorū cui vel quibus lrā
dirigitur Supraſcriptio debet habere de ter-
mīacōnē nomen ꝓpriū illius cui mittitur lrā
Meritū ei⁹ et loci ꝉ locoꝝ ſpecificacionē In
xp̄o patri. ſcribit̄ p̄latis ſupremi ꝛ medij g̃-
dus. In xp̄o patri ſcribit pp̄. cardinalibus
Archiepis et epiſcopis Filio ſcribit pp̄.

omnibus alijs Pñcipi ſcribit nobilib9
ſupremi gradus Comiti baroni l' militi ſcri-
bitur illi qui eſt talis Sed viro ſcribit oib9
alijs Notãd pmo ꝙ pͥ ſcribit cibus xp̄ifide-
libus hãc determinacione dilectus Excipiũ-
tur cardinales archiepi̅ et epi. quibus ſcri-
bit hanc determinacionē Venerabilis Exē-
plum pmi .dilcõ in xp̄o filio. N. Exemplũ
ſecũdi. venerabili in xp̄o patri Sciēdũ ſcd̉o
ꝙ iſti octo t̉mini ſcz pri. fratri. filio. pncipi
comiti. baroni. militi. viro. dicũt p̄dicã q co-
munib9 conueniũt Et imediata q̃a q̃libz ſuã
det̉mia coēz ſequitur immediate Cõmunia cũ
vrianatur plurib9 imediate det̉minacõib9
vt illuſtri pncipi. venerabili i xp̄o prĩ Dilcõ fi-
lio Tercio ſciēd ꝙ iſti tres termi. comiti. ba-
roni. militi. licz ſint p̄dicata omunia et ime-
diata. nichilomin9 tñ etiã icludũt merita
Dño dño ſcribit p̄latis et nobilibus ſup̄mi
gradus et medij. dño ſcribitur militi. preſ-
bitero. graduato Frĩ ſcribit Frĩbus de or-
dine mendicancium. notãdũ ꝙ iſti termini
dño dño dicuntur predicata conmunia me-
diata quia inter determinacõnē eorum aliqd
ponitur p̄dicatũ imediatũ. ut venĩbiliũ in xp̄o

patri ac dño. dño Rudberto diuina puiden
tia epo Ratiſponeñ. dño ſuo groſo. dma cle/
mentia ſcribit Archiepi. p9 nomē ꝛ meitū
et tunc ſpecificacio loci. deīmū captacio beniuo
lēcie ſi placet Ceteris vero pncipib9 ſcribitur
dei grā loco ꝯgmis. ut illuſtri pncipi ac do.
do. Albto marchioni burgrauio. Nurēbur
genſ. domino ſuo graciosiſſimo Notadum
ꝙ in nomine caſtrorum frequēter icluditur
meritū nobiliū infimi gradus ut valido vi/
ro de plaſſenwerck. Sacro ſancte romane
eccie ſūmo pontifici ſcribitur papa Ut ſcīſſi/
mo i xp̄o patri ac dño. dño. Paulo diuina
miſeracōe. ſacro ſancte romane eccleſie ſū/
mo pontifici Notandū ꝙ iſta aggregata
ſūmo pontifici. et ſemp auguſto. dicūt pdica
ta ſpealiſſima quia pmū ſoli pape ouenit. ſe/
cūdū vero ſoli impatori ł romanoꝝ regi con
gruit. prima regula Omnis ſuprascriptio po
nēda ē i dtō Secūda regula Ois ſupra ſcrip
cio lrē ponēda eſt in dorſo Notād ꝙ plat9
dicit ille qui hꝫ ſub ſe pſbiteros ł clericos i
aliq̄ eccia collegiata ł monaſterio quos hꝫ
punire pro exceſſibus ſuis et quibus habet
mandare. demptis prioribus et Gar/

Car
us d
gen
Af
ga
pi
b

a
pio
natum
ſupra ſe
totum mag
tatem inſtruen

ciam ĩn
ter ſe
i bi-
em
e ſe
ea
ru

gũ
c et qđ
cũ audito
cũ deinceps

Narratio

Narratio apud tulium deſcribitur. Eſt reꝝ geſtarum aut ꝓinde ut geſtarū expoſicio. In narratione videndum erit ne q̄d ꝑturbate. ne quid cōtorte. ne quid ambigue dicamꝰ. ne quā in aliam rem trāſeamus. ne ab vltimo repetamus ne longe ꝑſequamur ne quid quod ad rem pertinet pretereamus ne id quod ſemel diximus deinceps dicamus Sic n̄ ſolū quod obeſt ſed etiam quod nec ſolum ꝓdeſt nequaq̄ pretereamus. Et exitus rerum ita exponamus ut ante quoq; que apta ſint ſciri poſſunt Et ſi ſequamur illa que de breuitate ſūt ꝓcepta oīa. quo breuior ē eo dilucidior et cognitu facilior narratio fiet

Notādū ꝙ prelati ⁊ nobiles ſupremorum gͦduū per totā epl'am ſe pluraliſant. ut mandamus. reſeramꝰ. notificātes. aperientes Similiter prelati et nobiles medioꝝ graduū ꝓ ſertī reſpectu ſuoꝝ ſubditoꝝ Notādū ſecūdo ꝙ ꝑncipiū narracōis et ſi n̄ ſemp frequēter tm̄ habere ſolet verbū narratoriū. ꝓnomē abſtractū determians. ut vrē declaro diſcrecōni vrē notifico paternitati gracioſe.

De peticione

eñcõ ē rei ipetrãde l' rez ipetrãdaꝝ poſtu
laćo ꝛ hēt ꝺeb3 i pncipio ſignū ut q̃ ꝓp
ter.ea ꝓpt. q̄ de cauſa.ob q̄ re.ꝓnomen ab
ſtractū alicuius p̄dicati cōis l' detmiacōis ad
uerbiū.ꝟbum petitorium hoc mō Ea de cau
ſa vrãꝫ dignitatē attēci⁹ oro Concluſio.
ōcluſio ē artificeōſius t minus ozonis Vñ
notanda ppaucula que diuturno vſu aſ
ſiduaq; oſuetudine ꝛ maioꝝ auctoitate exco
gitaē opztet q̄ ſūt racōni oſētanea ꝛ hoim o
pioni cozrñdē poterunt. ſi p̄ma queq; legendo
hoꝝ te p̄ceptoꝝ obſeruatiſſimū reddere ꝓcu
rab .lrãꝝ exitus hijs ſimilib⁹ q; ꝟbis claudē
vſitatiſſimū eſt Vale decus ſeculi nñ ſi felix
nñ q; memoz viue Vale tibi q; pſuadeas te m̄
caiſſimū eē. vale meq; tibi cōmēdatiſſimum
habeas Cura ut rcē valeas, da operā ut va
leas Rcē vale et nos mutuo dilige. valitudi
nē tuā cura diligēter. vale ꝛ mei noie Ihōe3
ſalutes expopto. Tpis eciam notacio in calce
lrē plurimum ornatus affert ſi debite poſita
fuerit vnde notatu digniſſimum eſt. q; illis
trinis noiacionibus cuiuſlibet menſis dies
noiant kalēdaꝝ ſ. nonaꝝ ydūq; vñ p̄m⁹
cuiuſlib3 mēſis dies kalēde noiat ſequētes

aliquot dies none dicuntur. deinde aliqui di
cũtur ydus. poſtremum dicuntur calende ut
cuiuis calendarium intuenti facile patere põt
Et hoc modo ponũtur in litteris. q̃r. nonas
februarij tuarũ litterarũ munimenta ad me
dilata fuere. Item ſex. calen. Mar. in do/
mũ petrus ſe recepit. Et ita in alijs Si au/
tẽ pro gtĩs menſium eorum poſſeſſiua nomi
na finxerimus longe venuſtius dicemus
Vt. ſep. ydus apriles pro aprilis. 3. nonas
marcias pro marcij. 2. cal. februarius pro fe
bruarij Et tantũ de illa materia

Ep̃la inuitatoria

uomã me⁹ hꝫ genitoꝛ tui amãtiſſimus doctoꝛ p̃clarẽ germai mei nupcias magno cũ apparatu celebrarẽ. te oĩat vehemẽter ꝛ maxim/ ope deſiderãt eas ipas tua dignitate illuſtrarẽ velis ꝛ honeſtarẽ ꝛ vna cũ ceteris p̃claris doc/ toib⁹ i cena diſcũbẽ. hoc eni ſibi fortunatiſſi mũ pſuadebit. Et hoc ſuo de felici ſucceſſu ac ipm cõgaudere et ut amicoꝝ officiũ eſt tibi cõeꝫ hãc fortunã arbitrarẽ queãdmodũ nos õnes p nrã in te veteri ac ſũma beniuolencia tue ogtulamur volũtati. vale

De reuentu ad patriam

Cur enī tibi nō ğtificor neſcio ꝑſerti cū hijs tēpib⁹ audacia ꝓ ſapīēcia liceat vti. lentulo nr̄o egi ꝑ lr̄as tuo noīe gracias Sʒ tu velim deſinas iam noſtris litteris vti et nos aliqñ reuiſes ⁊ ibi malis eē vbi aliquo numero ſis q̄ꝫ iſtic vbi ſolus ſapere videaris Quāq̄ꝫ q̄ iſ- tinc veniūt ꝑtī te ſupbū eē dicūt ꝙ nichil reſ ꝓdeas. ꝑtī cōtūelioſū ꝙ male r̄ſpondeas Sʒ iā cupio tecū corā iocaī q̄re fac ut q̄ꝫ ꝓmū ve- nias nec ī aculeā tuā accedas ut poſſim⁹ ſal- uū te viſſe gaudē nā illo ſi veneis tāq̄ꝫ vliꝑ es cognoſces tuoꝝ neinē. vale. Ep̄l'a ꝓmo toiā. Paulo t̄buno qui ī tua ꝓuīcia magna negotia et āpla et expedita hʒ ml'tos annos ꝛ tor valde familiariter Is cū antea ſemper ⁊ ſuo ſplendore et nr̄a ceterorūqꝫ Amicoꝝ cōmē dacōne ğtiſſimus in ꝓuīcia fuit tn̄ hoc tp̄e ꝑ tuū in me amorē nr̄amqꝫ neceſſitudinē ve- hemēter cōfidit hijs meis lr̄is ſe apud te ğra- oſū fore que ne ſpes eum fallat vehementer rogo te cōmēdoqꝫ tibi omnia negotia eius li beros procuratores familiā ſpētimiſqꝫ ut que apinis de el⁹ re decreuit ea cōꝓbes omnibus qꝫ reb⁹ eū ita t̄ctes ut itelligat meam ōmē dationē nō vulgarē fuiſſe. Vale ∴

De vulitate facta p amico C ſcribit apło
E meo ſtudio erga ſalutē ⁊ icolimitatē
te credo te cognoſcere ex lrīs tuoꝝ q̄bus
me cumulatiſſie ſatis fciſſe certe ſcio. nec hijs
ocedo q̄ꝙ ſint ſingularis vite bn̄ficia ut te ſal
uū maluerīt ꝙ ego illi m̄ nece ē ocedāt ut ē
pluſ ꝙ ipſi hoc tpe pdeſſe poſſum qd q̄de nec
deſtitā facē nec deſiſtā et iā i maxia re fcā ⁊ fū
damentū ieci ſalutis tue tu fac bono aio mag
noq; ſis meq; tibi nulla re deſiturum eē con
fidas. vale. Epiſtola narratoria
Graui teſte p̄uatus ſū amore ſūmi erga te
mei prē tuo clariſſiō viro Qui tū ſuis laudi-
bus tū pno te filio oīm fortunā ſupaſſꝫ ſi ei cō
tigiſſꝫ ut te an̄ videret ꝙa vita diſcederꝫ Sed
ſpeō nrāꝫ amicitiā non egere teſtib⁹ tibi prō
dniu n dij fortunent me certe habebis cui eq̄
car⁹ ſis et iocūd⁹ ac prī fuiſti. vale kme.
De honore amici acquiſito
Michi vna plurium voce clariſſima pfect ꝙ
laude i ea vrbe cui p̄es redicabeis Idcirco t
ḡtulor quia proſperius t ꝙ alijs ei⁹ opidi p̄
toribus acciderit q̄li autē fortune ſūt res nrē
nec epiſtola quidē audeo narrare tibi ne i ma
nus horum quos nolemus pueniat Vez id

ſolū aſſerere valeo ſtatꝰ nrē ciuitatis ade/
o et debilitatus ⁊ extinctꝰ ē ut nichil eā ita o/
ꝑpreſſā liberet niſi tua virtus q̄ e ē ſcita ī plu
rimorū conſpcū. vale Qđ ſepe debet ſcribi
Si attēte cōſiderem⁹ aut ab autoibus lraꝝ
multū debemus quibus diūſe cū īnſint iocū/
ditates viſa ē hec in pcior ut certioēs facie⁹
abſētes ſi q̄d nr̄a aut ipoꝝ eos ſciē interſit cū
eciā eruditis eplaꝝ facecijs inter ſe iocari li/
cebit aīmus anxietatibus implicitus q̄ quoti
die eueniūt recreet etenī hoc lraꝝ genē mag
nope delector obtrē rogo ſepe ut eo vtare
Vale De fortuna amici exꝑmēda. Multū
letor te abſentē oia dignitate maxima fuiſſe
oſecutū fortuā oibus tuis optatis reſpō/
derit. qua ꝓpter litteris tuis viſitando me cē
ſui q̄s q̄dē ſoleo ſūma iocunditate pſequi ete
nī facile ſupaturum oim odicōez precedetuliſti
Tum claro tuo genē cū v̄tutū āplexu atque
mortē ā obibo ſpero hoc pſpiciam obteſ/
tor deū p̄rimoniū tibi ſecūdet Equidē me ha
bebis a quo paternū officiū reqras. vale.

Explicit tractatulus Claiſſimi viri ac preſ
tāaſſimi phie doctois Augꝰ dachi.

Restaur. 1963, Okt.

BUCHBINDEWERKSTATT
HEINZ PETERSEN
RESTAURATOR
DÜSSELDORF-KAISERSWERTH